

תת"ע 8206/01/13 - מדינת ישראל נגד זאב רפאל

בית משפט השלום לתעבורה בתל אביב - יפו

18 ינואר 2015

תת"ע 8206-01-13 מדינת ישראל נ' רפאל
בפני כב' השופטת דלית ורד

מדינת ישראל

בעניין: מאשימה

נגד

זאב רפאל

נאשם

הכרעת דין

כנגד הנאשם הוגש כתב אישום בגין נהיגה במהירות העולה על המותר, בו נטען כי ביום 11.4.2012, שעה 09:26, נהג בקטנוע מספר רישום 49-096-70 (להלן הקטנוע או הרכב), ברחוב ז'בוטינסקי 1 ברמת גן, במהירות של 76 קמ"ש, שעה שהמהירות המירבית המותרת היא 50 קמ"ש.

העבירה היא מסוג ברירת קנס, והנאשם הגיש בקשה להישפט.

הבסיס להגשת כתב האישום הוא צילום שנעשה במצלמה המופעלת באופן אוטומטי, בו ניתן לזהות כי הנסיעה בוצעה בקטנוע וכן את מספר הרישום של הקטנוע המופיע בלוחית הזיהוי. על גבי הצילום רשום זמן הימצאו של הקטנוע במקום המצולם, מהירות נסיעתו אותה שעה, וכן נרשם מקום הצבת המצלמה.

על פי הוראת סעיף 27א'(א) לפקודת התעבורה [נוסח חדש], התשכ"א-1961 (להלן-פקודת התעבורה), צילום שנעשה בדרך שנקבעה בתקנות יהיה ראיה קבילה בכל הליך משפטי, ובין היתר, לגבי מספר הרישום של הרכב המצולם, מקום זמן הימצא הרכב בעת הצילום, וכן מהירות נסיעתו של הרכב.

ראיות מטעם הצדדים:

במסגרת ראיות התביעה הוגשו בהסכמה: הצילום (ת/1) כן תעודת עובד ציבור בנוגע להליך הפקת הצילומים מהתקליטור (ת/2). ההגנה הגישה מסמכים רפואיים (נ/1 ו- נ/4), מכתב ששלח הנאשם למשטרה ביום 19.6.12 (נ/2) וכן צילום של אלדד כהן יושב בבית קפה (נ/3). הנאשם אישר כי הקטנוע בבעלותו, ולא כפר בתקינות המצלמה או בביצוע העבירה כפי שתועד בצילום. טענתו הייתה כי הוא לא נהג בקטנוע בעת האירוע, אלא אדם אחר.

מטעם ההגנה העידו הנאשם, בנו וכן מר אלדד כהן, אשר לאחר מאמצים אותר על ידי הנאשם, וזומן על ידי מזכירות בית המשפט לפי בקשת הנאשם.

בעדותו טען הנאשם כי ביום 9.3.12 היה מעורב בתאונת דרכים בעודו רוכב על הקטנוע, ונגרם לו שבר בקרסול. בעקבות כך אושפז בבית חולים למשך שבועיים. בהמשך שהה בביתו למשך חודשיים כשרגלו מגובסת. בנסיבות אלה לא היה כשיר מבחינה בריאותית לרכב על הקטנוע.

כשקיבל את הדוח, כתב ביום 19.6.12 מכתב למשטרת ישראל, (נ/2), בו טען כי הקטנוע נמסר לאלדד כהן (להלן- **כהן**), וכי כהן ביקש לקבל את הצילום המתעד את ביצוע העבירה, טרם יאות למסור את פרטיו האישיים. בעדותו הוסיף הנאשם כי לאחר שהציג את הצילום לכהן, סרב זה לחתום על תצהיר המאשר כי הקטנוע היה בחזקתו במועד ביצוע העבירה ודחה פעם אחר פעם את הגעתו לבית המשפט. משכך נאלץ הנאשם לשכור חוקר פרטי לצורך איתורו של כהן, כדי שניתן יהיה לזמנו באופן פורמאלי לדיון בבית המשפט.

בחקירתו הנגדית אישר הנאשם כי הגבס הוסר עוד לפני האירוע, אך לדבריו נזקק עדיין לסד, ומכל מקום נאסר עליו לדרוך על הרגל.

לדבריו, אלדד כהן עוסק בתיקוני רכבים, ביצוע מבחני רישוי ומכירת רכבים, והוא מסר לכהן את הקטנוע, על מנת שזה יפעל לתיקונו או מכירתו. כהן לא הצליח למכור אל הקטנוע, ולכן החזיר את הקטנוע, עשרה ימים לערך לאחר שקיבלו לחזקתו.

הנאשם לא הציג תיעוד כלשהו בדבר מסירת הקטנוע או החזרתו כאמור, ולטענתו לא נערך בין הצדדים כל מסמך בכתב בנוגע לכך. הנאשם לא ידע לומר במדויק מהו המועד בו נמסר הקטנוע לכהן ומהו המועד בו הוחזר. להערכתו, הקטנוע נמסר לכהן 4-5 ימים לפני האירוע הנדון, והוחזר כשבוע לאחריו. ברשות הנאשם היו אך פרטים חלקיים אודות כהן, ואף כתובתו לא הייתה ברשותו.

בחקירתו הנגדית אישר הנאשם כי נוכח העובדה שהקטנוע הוא בעל תיבת הילוכים אוטומטית, מתבצעת הנהיגה בו באמצעות הידיים, אך טען כי "**כאשר עולים על הקטנוע צריך להשתמש ברגליים וגם כאשר עוצרים צריך להוריד את הרגל.**"

באשר לאופן וטיב ההיכרות עם כהן, בעת מתן מענה לכתב האישום טען הנאשם כי ההיכרות נוצרה באמצעות עורך דין, לאחר מכן טען כי ההיכרות נוצרה באמצעות ידיד משותף, ובהמשך טען כי הקשרים היו עסקיים שכן נהג להפנות לקוחות לכהן.

בנו של הנאשם, יותם רפאל, העיד כי התבקש על ידי אביו למסור את הקטנוע לכהן, ובעקבות כך פגש בכהן בחצר ביתו של אביו ומסר לו את הקטנוע. אין הוא זוכר את המועד בו נמסר הקטנוע לכהן, ואף אינו יכול לומר אם אותה עת אביו

היה עדיין מאושפז בבית החולים או שכבר שוחרר לביתו. לאחר עבור שבוע או שבועיים ממועד מסירת הקטנוע, כשהתברר כי הקטנוע לא נמכר, נדרש כהן להחזיר את הקטנוע. העד הוסיף כי בעת קבלת הדו"ח, הוא ואביו הבינו כי העבירה בוצעה בעת שהקטנוע היה בחזקתו של כהן. עוד טען כי אינו מחזיק ברישיון נהיגה לקטנוע.

אלדד כהן אישר בעדותו כי הכיר את הנאשם, לדבריו עוד מילדות, וכי נהג לעסוק בתיווכי רכב והעברת מבחני רישוי.

העד אישר שהגיע לביתו של הנאשם בעת שהלה היה פגוע ברגלו, וכי הקטנוע נמסר לו לשם תיקון ומכירה. בנוסף, אישר כי לאחר קבלת הדו"ח, הנאשם פנה אליו וטען כלפיו כי הוא נהג בקטנוע בעת האירוע, אך טען כי הוא הכחיש את טענתו זו של הנאשם. העד הוסיף כי אינו זוכר את התאריכים הרלוונטיים לענין מסירת והחזרת הקטנוע, והכחיש כי הוא זה שצולם על ידי המצלמה, והוסיף "**אני לא נוהג מהר ולא באור אדום. עברתי את הגיל**". עוד טען כי לא ייתכן שנהג בקטנוע ביום האירוע בשעה 09:26, שכן אין הוא נוהג לצאת מביתו לפני השעה 10:00 בבוקר. כשנשאל אם הקטנוע היה בחזקתו למשך כשבועיים, השיב "**אולי הוא חלק מהזמן במוסך**". לדבריו, הוא נהג בקטנוע אך פעם אחת, מביתו של הנאשם ועד למוסך הממוקם בנחלת יצחק, כאשר בנו של הנאשם בא ולקח ממנו בחזרה את הקטנוע.

טיעוני הצדדים:

התביעה טענה כי על פי הוראת סעיף 27ב' לפקודת התעבורה, בעל הרכב נושא באחריות לעבירה שבוצעה ברכב. על מנת להסיר אחריות זו מכתפיו, עליו להוכיח באופן פוזיטיבי את זהות הנהג בפועל, ואין די במסירת שמו של הנהג. הנאשם לא עמד בנטל, שכן לא עלה בידיו להוכיח כי כהן נהג בקטנוע בעת האירוע. זאת ועוד, הנאשם פעל באופן רשלני ובחוסר אכפתיות, כאשר מסר את הקטנוע, ללא קבלת אישור כלשהו בכתב, ובלא שערך הסכם בכתב בו סוכמו פרטים מהותיים כגון, לשם מה נמסר הקטנוע, מהו התיקון הנדרש וזהות הגורם שיישא בעלויות התיקון, מי הגורם שיישא באחריות לעבירות שיבוצעו בעת שהקטנוע יהיה במוסך או בחזקת כהן, וכן מועדי מסירה והחזרת הקטנוע. הנאשם הוסיף והתרשל כשמסר את הקטנוע לאדם שאין הוא יודע את פרטיו, ואף לא את כתובת מגוריו, ולשם איתורו היה עליו, לדבריו, לשכור חוקר פרטי. הנאשם אף לא המציא אסמכתא כלשהי כי הרכב טופל במוסך בתקופה הרלוונטית, ועתה נטען כי אותו מוסך כבר נסגר.

התכלית של החזקה הקבועה בסעיף 27ב' לפקודת התעבורה היא להטיל את האחריות על בעל הרכב ולא על הציבור. בעל רכב הוא הגורם האחראי על הרכב, ועליו מוטלת החובה לערוך רישום מתאים במקרה בו מסר את החזקה ברכב לאדם אחר. אין לדרוש מהציבור לשאת בעלויות הכרוכות במימון החקירה הנדרשת לשם איתורו של האדם שנהג בפועל ברכב, כאשר בעל הרכב התרשל ולא ערך רישום כנדרש.

ההגנה טענה כי הוכחו נסיבות רפואיות אוביקטיביות אשר מנעו מהנאשם לרכב על הקטנוע. לנאשם נגרם שבר בקרסול שמאל, וביום 10.3.12 עבר ניתוח וקיבוע פנימי של השבר עם שני ברגים. אמנם במסמכי הביקורת הרפואית מיום 26.3.12 ומיום 4.4.12, נאמר שהגבס הורד, אך הורדת הגבס הייתה אך לצורך הביקורת הרפואית, ולאחריה הרגל שוב גובסה. מכל מקום, נאסר על הנאשם לדרוך על הרגל עד חודש מאי 2012, ויש לצאת מהנחה כי הנאשם כאדם סביר מילא אחר הוראות הרופאים. בנוסף, קיימת ידיעה חברתית - כללית כי לא ניתן להתחיל בנסיעה בקטנוע או לעצור בזמן

נסיעה ללא שימוש בשתי הרגליים, והנאשם אף טען זאת בעדותו. משכך, קמה חזקה כי הנאשם לא נהג בקטנוע בעת האירוע, ועל המאשימה מוטל היה להוכיח כי הנאשם דרך על הרגל בניגוד להוראות הרופאים, וכי היה מסוגל לרכב על הקטנוע במצבו הרפואי נכון למועד האירוע.

ההגנה הוסיפה היא כי עמדה בנטל להוכיח כי אדם אחר נהג בקטנוע, נוכח עדותו של כהן בה אישר כי קיבל את הקטנוע לחזקתו בזמן שהנאשם היה מרותק לביתו עקב פציעתו. מהעדויות אף עלה כי עקב פציעתו של הנאשם מי שמסר את הקטנוע לכהן והחזיר אותו היה בנו של הנאשם.

בנוסף נטען כי מימדי גופו של רוכב הקטנוע על פי הצילום אינם תואמים את מימדי גופו של הנאשם.

דין והכרעה:

הוראת סעיף 27 ב' (א) לפקודת התעבורה קובעת כדלקמן:

"27ב. (א) נעשתה עבירת תעבורה ברכב, רואים את בעל הרכב כאילו הוא נהג ברכב אותה שעה או כאילו העמידו או החנה אותו במקום שהעמדתו או חנייתו אסורה על פי חיקוק, לפי הענין, זולת אם הוכיח מי נהג ברכב, העמידו או החנהו כאמור או אם הוכיח למי מסר את החזקה ברכב (להלן - המחזיק), או הוכח שהרכב נלקח ממנו בלי ידיעתו ובלי הסכמתו."

סעיף 27 ב' לפקודת התעבורה קובע חזקה סטטוטורית כי בעל הרכב ייחשב כמי שנהג בו. חזקה זו נדרשת מקום בו הוכח כי בוצעה עבירת תעבורה ולא קיימות ראיות ודאיות לגבי זהות מבצע העבירה. בפרט נדרשת החזקה כאשר ביצוע העבירה תועד במצלמה אוטומטית, כך שלכאורה קיימות ראיות חזקות לעצם ביצוע העבירה נוכח תיעודה כאמור, אולם מבצע העבירה לא זוהה, שכן הרכב לא נעצר על ידי שוטר אשר זיהה את הנוהג בו בעת האירוע, ומסר לידיו את הדוח.

כבוד השופט רובינשטיין הסביר ב- **רע"פ 1185/11 מוצטפא ממדוח נ' מדינת ישראל**, כי בנסיבות אלה ייחשב בעל הרכב כאחראי לביצוע העבירה, שכן **"הכרעת המחוקק היא, שלא להותיר עבירה הנעברת ברכב בעולם ערטילאי מן הטעם שלא הוברר מי בדיוק נהג ברכב בעת העבירה."**

מהות חזקת הבעלות והגיונה הוסברו בעבר בפסיקה. הנשיא ברק קבע ב- **ע"פ 3027/90 חברת מודיעים נ' מדינת ישראל, כי:**

"ביסוד אחריות זו מונחת הגישה, כי הבעלים אמור לדעת מי נהג ברכב הלכה למעשה וכי בכוחו לשמור רישומים ראויים בעניין זה. כאשר הרכב הוא בבעלותו של בן-אדם בשר ודם, שזה רכבו היחיד, קיימת הנחה עובדתית חזקה שהוא עצמו - או אחר ברשותו - נוהג ברכב ... עליו לשמור על זהות הנוהג, ואם הוא נמנע מכך, רואים אותו עצמו כאילו נהג ברכב. אחריות זו היא אחריות פלילית-אישית מוחלטת. היא אישית, שכן הבעלים נמצא אחראי בגין מחדליו באי-ידיעה על דבר זהותו של הנוהג ובאי-שמירת רישומים בעניין זה ...

הבעלים משתחרר מאחריותו דווקא כאשר בידו לזהות את הנוהג בפועל, ... עניין לנו באחריות פלילית אישית, בעלת אופי מוחלט. האחריות היא מוחלטת, שכן הבעלים אחראי בגין עבירה שנעברה ברכב, למרות שהוא עצמו לא נהג ברכב"

במקרה דנן טען הנאשם כי החזקה בדבר נהיגתו בקטנוע הופרכה עקב ראיות אוביקטיביות אודות מצבו הרפואי אותה עת. על פי המסמכים הרפואיים, הגבס הוסרה מרגלו של הנאשם עוד טרם ביצוע העבירה, אך נאסר עליו לדרוך על הרגל. הנאשם טען כי עקב מגבלה זו היה מרותק לביתו והתנייד באמצעות כיסא גלגלים, והוסיף כי במצבו זה לא היה כשיר לנהיגה בקטנוע.

אף אם תאומץ הגרסא כי הנאשם לא היה כשיר לרכיבה על הקטנוע עקב מצבו הרפואי, אין בכך כדי לסתור את החזקה הקבועה בסעיף 27 ב'א). מלשון הסעיף עולה כי אין זה מספיק שבעל הרכב יוכיח שלא הוא נהג ברכב, אלא עליו להוכיח באופן פוזיטיבי מי נהג ברכב, או למי מסר את החזקה ברכב, או שהרכב נלקח ממנו בלי ידיעתו ובלי הסכמתו.

מקום בו לא הופרכה חזקת הבעלות, הורשעו בעלי רכב הורשעו בביצוע עבירת תעבורה אף במקרים בהם עלה בבירור כי לא ביצעו את העבירה, כגון עקב שהות בחו"ל בתקופה הרלוונטית. ראה, **ע"פ 1160/99 איתי הכהן נ' מדינת ישראל, רע"פ 9/11 מאיר צמח נ' מדינת ישראל** (להלן- עניין צמח), **רע"פ 3157/13 דב קרפ נ' מדינת ישראל**.

התכלית שבהרשעת בעל הרכב הוסברה, בין היתר, בענין צמח, שבו נמנע בעל הרכב מלהעיד ולמסור גרסה, הגם שהתחושה הייתה כי ידוע לו היטב מי נהג ברכב. בערעור נטען כי בעל הרכב הורשע בניגוד לכללי המשפט הפלילי, על אף שלא ביצע כל עבירה.

טענה זו נדחתה על ידי בית משפט המחוזי, ובבקשת רשות הערעור שהוגשה לבית המשפט העליון, פסק כבוד השופט גו'בראן כלהלן:

"לטעמי במצב דברים זה יש מקום להחלת חזקת הבעלות, קרי, מקום בו הבעלים של הרכב ממלא פיו מים ולא מוסר כל גרסה, אפילו לא "ראשית גרסה" בדבר הנוהג ברכבו, אזי יש מקום להחלת חזקת הבעלות והטלת אחריות אישית פלילית בעבירות תעבורה על המבקש, וזאת בהתאם לתנאים הקבועים בסעיף 27 לפקודה....יש להדגיש בפני המבקש כי האחריות הפלילית שהוטלה עליו והעונש בצידה אינה על סמך "תחושות בטן" של הערכאות הקודמות, כפי שנטען, אלא על סמך הוראה ברורה בחוק, אשר קובעת חזקת הניתנת לסתירה. חזקה זו לא נסתרה על ידי המבקש למרות שניסיון החיים והשכל הישר מלמדים כי כאשר הרכב הוא בבעלותו של בן-אדם קיימת הנחה עובדתית חזקה שהוא עצמו - או אחר ברשותו - נהג ברכב."

המסקנה היא כי אין במצבו הרפואי של הנאשם, כשלעצמו, כדי לסתור את חזקת הבעלות הקבועה בסעיף 27 ב'א לפקודה. השאלה היא אם עמד הנאשם בנטל להוכיח כי מסר את החזקה ברכב לאדם אחר, קרי, לכהן.

במקרה דנן, הנאשם טען עוד מלכתחילה, במכתב ששלח למאשימה ביום 19.6.12, זאת בסמוך למועד ביצוע העבירה, כי כהן החזיק בקטנוע בעת ביצוע העבירה. הנאשם חזר על גרסה זו בעת מתן מענה לכתב האישום. הנאשם לא הסתפק בכך, אלא פעל לאיתורו של כהן, וזימונו לבית המשפט כעד הגנה מטעמו.

גרסתו זו של הנאשם אומתה באופן חלקי בעדותו של כהן, אשר אישר כי קיבל את הקטנוע לחזקתו לצורך תיקונו ומכירתו, בעת שהנאשם היה מרותק לביתו עקב פציעתו. כהן אף אישר בעדותו כי לאחר קבלת הדו"ח בגין העבירה נשוא כתב האישום דנן, פנה אליו הנאשם וטען בפניו כי הקטנוע היה בחזקתו בעת ביצוע העבירה.

בנו של הנאשם אישר אף הוא כי מסר את הקטנוע לכהן בתקופה בה אביו היה פצוע בעקבות תאונת דרכים, וכי עם קבלת הדו"ח הוא ואביו הבינו כי העבירה בוצעה בעת שהקטנוע היה בחזקתו של כהן.

כראיה נסיבתית התומכת בגרסת הנאשם, ניתן להביא בחשבון את מצבו הרפואי בעת הרלוונטית, ואת טענתו כי נמנע ממנו לנהוג בקטנוע עקב מצבו זה, וכי הקטנוע חנה מתחת לביתו כל תקופת החלמתו מהפציעה, למעט פרק הזמן בו היה בחזקתו של כהן.

מנגד, הנאשם לא הוכיח באופן חד משמעי כי הקטנוע היה בחזקתו של כהן במועד ביצוע העבירה דנן. לא היה ברשותו כל רישום המתעד את מסירת הקטנוע לכהן, ולא עלה בידו לפרט את התאריך המדויק בו נמסר הקטנוע לכהן, והתאריך בו הוחזר לחזקתו. הנאשם נמנע מלערוך הסכם בכתב עם כהן, ואף פרטי ההסדר שבין הצדדים לא הובררו במידה מספקת. כך למשל, לא הובהר מהו התיקון הנדרש, מה הוסכם בין הצדדים בנוגע לשכרו של כהן עבור טיפולו בתיקון ו/או מכירת הקטנוע, מי הגורם שאמור היה לשאת בעלויות תיקונו של הקטנוע, וכיוצ"ב.

זאת ועוד, כהן טען כי הסיע את הקטנוע למוסך, והנאשם ציין כי כהן היה אמור לתקן את הקטנוע ו/או למכרו, והוסיף כי אחיו של כהן הוא בעלים של מוסך. לא הייתה לנאשם גרסה אם בסופו של יום הקטנוע תוקן באמצעות כהן, ונקודה זו נותרה לוטה בערפל. בנוסף, ככל שהקטנוע טופל במוסך, ניתן היה להמציא חשבונית או אסמכתא אחרת מטעם המוסך, תוך פירוט התקופה בה היה הקטנוע במוסך.

חזקת הבעלות הקבועה בסעיף 27 ב' לפקודה היא חזקה שבדין. הלכה מושרשת היא שהפרכת חזקה מן הדין מותנית בעמידה במאזן ההסתברויות. מכאן כי הנאשם אינו יוצא לידי חובתו על ידי הקמת ספק סביר, אלא עליו להוכיח את גירסתו ברמה של הטיית מאזן ההסתברויות לזכותו.

ראה, ע"פ **7475/95 מדינת ישראל נ' בן שטרית** מפי כב' השופט קדמי.

כששקלתי את כלל הנתונים שבפניי, ובהינתן שעסקינן בהטלת אחריות פלילית שלא מכוח מעשה מוכח כלשהו של הנאשם אלא אך על סמך רישומו כבעלים של הרכב, דבר אשר יש בו כדי להצדיק גישה גמישה יותר, כך שגם אם גרסתו של הנאשם אינה מלאה, עדיין הומצאו מטעמו די ראיות שיש בהצטברותם כדי להביא למסקנה כי הנאשם עמד בנטל לסתירת החזקה, וזאת אף בהתייחס לעובדה שזהותו של הנוהג ברכב נמסרה למשטרה עוד בהזדמנות הראשונה, היינו

בעת שהנאשם קיבל לידיו את הדו"ח בגין העבירה דנן.

אשר על כן, אזכה את הנאשם מהעבירה שיוחסה לו בכתב האישום.

ניתנה היום, כ"ז טבת תשע"ה, 18 ינואר 2015, במעמד הצדדים